

Cuspair 20

Outcomes

Digital content: speakgaelic.scot

B1

Builean Ionnsachaidh | Learning outcomes

01	I can discuss ferry timetables and plan travel to the islands.	Done? ☐
02	I can talk about journey times and departure times.	Done? ☐
03	I can talk about work at sea.	Done? ☐
04	I can describe a trip to the coast.	Done? ☐
05	I can talk about fishing.	Done? ☐
06	I can talk about crofting work and rural communities.	Done? ☐

1. Na h-Eileanan | The Islands

Tha na h-Eileanan fhathast aig cridhe cultar na Gàidhlig agus fiù 's anns na bailtean-mòra tha tòrr cheanglaichean aig luchd-labhairt na Gàidhlig ris na h-Eileanan. Anns an leasan seo tha sinn a' dol a chur eòlas air na h-Eileanan àlainn air taobh siar na dùthcha.

Sgrìobh ✎ - An aithne dhut na h-Eileanan seo? Cuir an t-ainm ceart ris na dealbhan.

Muile | Mull

Arainn | Arran

An t-Eilean Sgitheanach | The Isle of Skye

Diùra | Jura

Barraigh | Barra

Leòdhas is na Hearadh | Lewis and Harris

Ìle | Islay

Uibhist a Deas | South Uist

Uibhist a Tuath | North Uist

Bruidhinn 🗣️ - Dèan còmhraidh mu na h-Eileanan le caraid no ann am buidheann beag.

An deach thu a-riamh dha fear de na h-Eileanan seo? Cò an t-eilean as fheàrr leat? Càit am bu toil leat a dhol? Cò an t-eilean as motha agus as lugha anns an robh thu?

2. A' faicinn na Mara | Seeing the Sea

Dh'ionnsaich sinn an toiseach ann an **A2 Cuspair 8** gum bi **ainmearan cinnteach** 'definite nouns' anns an **tuisseal ghinideach** an dèidh **ainmearan gnìomhaireach** 'verbal nouns': **Am bi thu a' seinn na pìoba?** Chunnaic sinn seo a-rithist ann an **B1 Cuspair 1** ag ràdh gu bheil sinn **ag ionnsachadh na Gàidhlig**. Nuair a bhios sinn a' bruidhinn air a' chruth-thìre, air a' bhlàr a-muigh, bidh sinn tric a' cleachdadh an structair seo.

Coltach ris na tuislean eile, tha na riaghailtean airson ainmearan **fireann** agus **boireann** anns an tuisseal ghinideach diofraichte, mar a chunnaic sinn ann an **B1 Cuspair 4**.

- Tha **an cladach** seo brèagha *m* → Tha mi a' faicinn a' chladaich bhon taigh
- Tha **an cuan** cho ciùin *m* → Bidh seòladairean a' seòladh a' chuain
- Tha a' mhuir farsaing *f* → Bidh sinn a' cluinntinn na mara fad na h-ùine
- Tha **an tràigh** faisg air a' bhaile *f* → Chan eil mi a' faicinn na tràghad idir

muir *f* | sea

cuan *m* | ocean

fairge *f* | sea

muir-làn *m* | high tide

muir-tràigh *f* | low tide

traogh *adj* | subsiding, ebbing

gainmheach *f* | sand

tràigh *f* | beach

machair *f* | sandy grassland

geodha *m* | inlet, cove

eathar *m* | small boat

cabhsair *m* | causeway

cop *m* | foam, froth

laimhrig *f* | mooring

rubha *m* | headland

Bruidhinn 🗣️ - Dèan còmhraidh mu dheidhinn na mara agus mu dheidhinn na h-oirthire. Feuch gun cleachd thu na faclan bhon bhogsa anns na diofar thuislean.

- Càit a bheil **an tràigh** as fheàrr leat? An toil leat a bhith a' coiseachd **air an tràigh** sin? Nuair nach eil thu ann am bi thu **ag ionndrainn na tràghad**?
- Am b' fheàrr leat **gainmheach** no clachan air a' chladach? An toil leat coiseachd **air a' ghainmhich**? An toil leat a bhith a' faireachdainn na **gainmhiche** air do chasan?
- An toil leat **a' mhuir**? Am bi thu a' snàmh **anns a' mhuir**? An toil leat a bhith a' **cluinntinn na mara**?

traogh! *v* | ebb!, drain!

sìolaidh! *v* | subside!

tràigh! *v* | ebb!, empty!

seò! *v* | sail!

trus! *v* | gather!

glac! *v* | catch!

a' traoghadh *vn* | ebbing

a' sìoladh *vn* | subsiding

a' tràghadh *vn* | emptying

a' seòladh *vn* | sailing

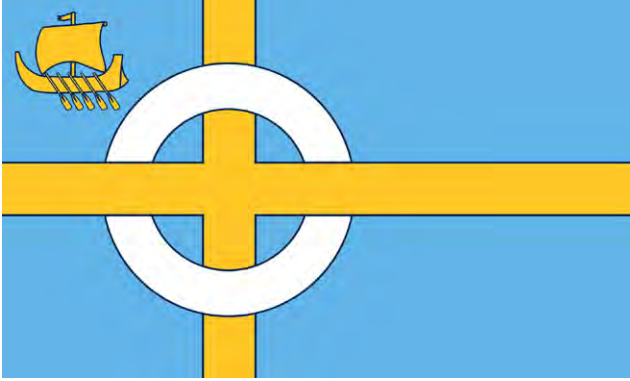
a' trusadh *vn* | gathering

a' glacadh *vn* | catching

3. Bratach an Eilein | The Island's Flag

Leugh 📖 an earrann seo leat fhèin an toiseach, an uair sin leugh a-rithist i leis a' chlas.

NAIDHEACHDAN

Chaidh a' chiad **bhratach** oifigeil aig an Eilean Sgitheanach **foillseachadh** ann am Port Rìgh Diluain.

'S e **am Pàipear Beag**, Comhairle na Gàidhealtachd agus am buidheann Skye Connect a bh' air cùlaibh na h-iomairt gus bratach a lorg.

'S e Calum Alasdair Rothach, 9, à Cille Mhoire, a dhealbhaich a' bhratach a bhuannaich.

Thuirte e gun robh a' bhratach aige **stèidhichte** air eachdraidh is dualchas an eilein.

Chaidh an fharpais gus bratach a dhealbhadh anns an fhoghar an-uiridh agus chaidh 369 bratach a chur air adhart - còrr air 200 aca bho chloinn na sgìre.

Chaidh sia a thaghadh le panal agus fhuair am mòr-shluagh cothrom bhòtadh cò an tè a b' fheàrr leotha. Bhòt còrr air seachd mìle duine, tron phàipear no air-loidhne.

Thuirte **Deasaiche a' Phàipeir Bhig**, Keith MacCoinnich, gun robh e toilichte dha-rìribh leis a' bhrataich a bhuannaich - agus gun deach uiread de bhrataichean a chur air adhart. Thuirte Calum Alasdair gun robh e **anabarrach** toilichte gun do bhuannaich e.

bratach *f* | flag

foillseachadh *m* | publishing, revealing

Am Pàipear Beag | West Highland Free Press [*lit. The Wee Paper*]

stèidhichte *adj* | based, established

deasaiche *m* | editor

anabarrach *adj* | extremely, exceptionally

Sgrìobh ✎ - Freagair na ceistean seo mun earrainn.

1. Càit an deach a' bhratach fhoillseachadh?

2. Cò dhealbhaich a' bhratach, cò às a tha e agus dè an aois a bha e?

3. Dè thug beachd dha airson na brataich?

4. Dè an obair a th' aig Keith MacCoinnich?

4. Aig Muir | At Sea

Tha **Obair an Iasgaich** uabhasach fhèin cudromach anns na h-Eileanan, mar a leugh sinn anns an earrainn ghoirid mu dheidhinn ann an **A1 Cuspair 7B - Duilleag Obrach**.

Air sgàth 's gu bheil a' mhuir timcheall orra, bidh gu leòr dhaoine anns na h-Eileanan ag obair **aig muir** ann am bàtaichean-iasgaich agus aig **tuathanasan-èisg** 'fish farms'.

Bruidhinn 🗣️ - Dèan còmhradh mu dheidhinn a bhith **aig muir**:

An deach thusa chun nan Eilean air bàt'-aiseig a-riamh? An toil leat fhèin a bhith aig muir? An còrdadh e riut a bhith ag obair aig muir? Dè b' fheàrr leat: obair air bàt'-aiseig CalMac no obair air bàt'-iasgaich?

Tha sinn a' dol fodha! | We are going under!

Bidh feum againn air **an roimhear** 'the preposition' **fo** 'under', 'below' airson a ràdh gu bheil bàta **air a dhol fodha** 'has gone under'. Mar as àbhaist, airson **roimhear** a chleachdadh le **riochdair** 'pronoun', airson a ràdh: 'under me', 'under you', feumaidh sinn **riochdairean roimhearach** a dhèanamh.

Sgrìobh ✎ - Leis a' chlas, cuir crìoch air a' chlàr leis a' chruth cheart. Cleachd faclair, no cuir ceist air an tidsear ma dh'fheumas tu: Ciamar a chanas tu **fo + e**?

- **Tha am bàta air a dhol fodha!**
The boat has gone under!
- **Tha am bogsa fon bhòrd.**
The box is under the table.
- **Bha mi air mo bheul fodham!**
I was face down! [*lit. I was on my mouth under me*]
- **Lorg mi na h-iuchraichean, bha iad fodham air an t-sòfa!**
I found the keys, they were under me on the sofa!

fo + mi	fodham
fo + thu	_____
fo + e	_____
fo + i	_____
fo + sinn	_____
fo + sibh	_____
fo + iad	_____

5. Ag iasgach | Fishing

Èist 🎧 - www.tobarandualchais.co.uk/speakgaelic/b1-20-na-h-eileanan-the-islands

Cuimhnich gu bheil e cudromach gun èist sinn ri Gàidhlig cho tric 's a ghabhas agus gum bi sinn a' cleachdadh ghoireasan **leughaidh** agus **èisteachd** aig diofar ìrean, cuid a tha furasta agus cuid a tha dùbhlach. Chan eil e gu diofar mura h-eil sinn a' tuigsinn a h-uile rud aig an ìre seo. Tha **tar-sgrìobhadh** 'transcription' den chlàradh seo air **20B Duilleag Obrach**.

Èist ris a' chlàradh seo co-dhiù dà thuras leis a' chlas. Tha cuid den bhriathrachas ùr a bhios a dhìth anns a' bhogsa gu h-ìosal.

TOBAR AN DUALCHAIS KIST FAIGH A-MACH MU DHEIDHINN

OBair AN IASGAICH ANN AN SGALPAIGH.

Fiosraichean: [MacLeod, Kenneth, 1893-1987 \(7246\)](#)
Luchd-clàraidh: [MacLeod, Morag, 1936- \(483\)](#)
Ceann-latha: 27 May 1977
Àireamh a' chlàir: 71101
Pàirt 1:

00:02 / 01:50

PLAY SPEED CAN BE REDUCED

a' ciùradh *vn* | curing (of fish)

ana sheo *adv* | here 'an seo'

ciùrair(ean) *f* | curer(s)

Sgalpaigh | Scalpay

ugsa *m* | mature saithe

trosg *m* (**truigs**) *gen* | cod

srainnsear(an) *m* | stranger(s)

eathraichean *pl* | small boats

acarsaid *f* | anchorage

feadhainn *f* | some, a few

criutha *m* | crew

cùbair(ean) *m* | cooper(s)

Chan eil e gu diofar mura do thuig sinn am pìos gu lèir. Tha e feumail a bhith a' cluinntinn deagh Ghàidhlig Eileanach agus a' fàs cleachdte rithe.

Èist 🎧 ris a' chlàradh aon turas eile, ach a-nis **Leugh** 📖 **an tar-sgrìobhadh** 'the transcription' a tha air **20B Duilleag Obrach**.

Sgrìobh ✎ - Freagair na ceistean seo mun chlàradh:

1. Càit an robh na srainnsearan a' fuireach?

2. Cia mheud criutha a bha air na h-eathraichean a bu lugha?

Tha beagan tròcair aig an fhairge. Chan eil tròcair idir aig na creagan. | The ocean has a little mercy. The rocks have no mercy at all.

Dèan maorach fhad 's a bhios an tràigh ann. | Make hay while the sun shines. [*lit. Make shellfish while there is low tide.*]

➔ Theirigibh gu [20A Duilleag Mìneachaidh, 20B Duilleag Obrach, 20C Duilleag Geama]

Còmhradh:

Coimhead 📺 - Illustrated Scenario 20 - www.youtube.com/@SpeakGaelic/playlists

Sophie: Sin an dealbh mu dheireadh bhon chuairt agam ach chan fhaca mi sgeul air an uilebheist. Ciamar a tha thusa co-dhiù?

Pàdraig: Tha mi gu math. Tha mi a' faireachdainn gu math misneachail mun chùrsa a-nis. Tha na caraidean agam air a bhith taiceil ach tha mi a' coimhead air adhart ri cuairt air a' bhàt'-aiseig eadar Malaig agus Armadal air mo shlighe dhachaigh.

Sophie: Cuin a bhios am bàta sin a' seòladh?

Pàdraig: Bidh i a' seòladh trì tursan san latha, leis a' chiad tè aig còig mionaidean an dèidh seachd sa mhadainn. Gheibh mi a' chiad trèana à Glaschu aig fichead mionaid an dèidh ochd agus gheibh mi an t-aiseag aig dà uair feasgar.

Sophie: Dè cho fad 's a bheir i a' dol a-null?

Pàdraig: Bheir i mu thrì cairteal na h-uarach, agus mas e am bàta as motha a bhios ann, cha toir i sin ach mu leth-uair a thìde. Is toil leam a' mhuir. Tha eathar aig m' athair.

Sophie: Eathar. Dè tha sin?

Pàdraig: Sin bàta beag airson iasgach. Bidh m' athair ag iasgach mar chur-seachad.

Sophie: Dè a bhios d' athair a' glacadh?

Pàdraig: Bidh e a' glacadh iasg agus a' togail maorach. Bidh e a' cur a-mach cliabh no dhà, bidh iad sin a' dol fodha, sìos fon uisge gu **grund na mara**, agus ma bhios e fortanach, togaidh e crùbagan no giomaich.

Sophie: Chunnaic mi iasgairean le slatan air Abhainn Nis.

Pàdraig: Chan e **slat** a bhios againne anns an eathar, ach **dorgh!** Sin loidhne fhada air am bi iomadh **dubhan**. Bidh na dubhain a' dol sìos fon uisge agus a' glacadh tòrr èisg aig an aon àm.

Sophie: Dè an seòrsa èisg as cumanta?

Pàdraig: Bidh sinn a' glacadh rionnaich agus liùghachan. Uaireannan bidh m' athair a' **sailleadh** nan rionnach.

Sophie: Tha mi a' smaoinichadh gun còrdadh e rium a dhol a-mach ann an eathar beag mar sin ach bhiodh eagal orm gun deidheadh i fodha.

Pàdraig: Cha deidheadh i fodha! Cha deidheadh iasgair a-mach le eathar ann an droch shìde. Ach... an robh **cur na mara** ort a-riamh? Am bi thu a' faireachdainn tinn nuair a bhios tu ann am bàta?

Sophie: Cha robh mi a-riamh air bàta aig muir! No ag iasgach!

6. Dè cho fada 's a bheir e? | How long will it take?

Ann **a' Chòmhradh** chuala sinn beagan briathrachais ùir co-cheangailte ri iasgach is a bhith aig muir.

grunnd na mara | the seabed
slat(an) *f* | rod(s), long stick(s)
dorgh *m* (**duirgh**) *gen* | handline

dubhan(-iasgaich) *m* | (fishing)hook
a' sailleadh *vn* | salting
cur na mara | seasickness

Chuala sinn cuideachd Sophie a' faighneachd na ceist: **Dè cho fada 's a bheir i a' dol a-null?** 'How long does she/it take going across?'

Dè cho fad 's a bheir i a' dol a-null?

Bheir i mu thrì cairteal na h-uarach, agus mas e am bàta as motha a bhios ann, cha toir i sin ach mu leth-uair a thìde.

Ged a tha am facal **bàta**, agus am facal **eathar** fireann, mar a bhios sinn a' dèanamh anns a' Bheurla bidh daoine gu tric a' bruidhinn mun deidhinn le riochdair boireann **i** 'she/her'. Tha Pàdraig ag innse do Sophie **gun toir i mu thrì cairteal na h-uarach** 'that she (it) takes about three quarters of an hour'.

MÌNEACHADH | EXPLANATION:

... 's a bheir

?

We have seen that with relative clauses, and questions or conjunctions which require relative forms, we need to use the special relative future form which ends **-(e)as**. This is true of all regular verbs and 4 of the irregular verbs:

can! → **chanas** | **cluinn!** → **chluinneas** | **ruig!** → **ruigeas** | **beir!** → **bheireas**

That leaves the 6 irregular verbs which do not have a relative future form and just use their normal future tense, independent forms in relative clauses:

rach! → **thèid** | **thig!** → **thig** | **thoir!** → **bheir** | **faigh!** → **gheibh**

faic! → **chì** | **dèan!** → **nì**

We have seen examples of this used throughout the course:

- **Ciamar a chanas tu sin sa Ghàidhlig?** | How do/will you say that in Gaelic?
- **Ciamar a thèid thu dhan Fhraing?** | How do/will you go to France?

CRUTHAN NEO-EISIMEILEACH / DÀIMHEACH			CRUTHAN EISIMEILEACH		
Ciamar a _?	thèid	chanas	Càit an am _?	tèid	can
Cuin a _?	thig	chluinneas	Far an am _	tig	cluinn
Cò Dè _?	bheir	ruigeas	Gus an am _	toir	ruig
Cia mheud a _?	gheibh	bheireas	Mus _	faigh	beir
Dè cho fada 's a _?	chì		Mura _	faic	
Ma _	nì			dèan	
Nuair a _					

Bruidhinn 🗣️ - Dèan còmhraidh a' cleachdadh nan ceistean is nan naisgearan bhon chlàr seo gu h-àrd. Cuimhnich gun urrainn dhut an tràth caithte a chleachdadh cuideachd.

Ciamar a thèid thu chun nan Eilean, an ath thuras a thèid thu thuca? Càit an tèid thu? An deach thu chun nan Eilean roimhe? Ciamar a chaidh thu thuca? Dè cho fada 's a thug e a' dol thuca?

7. Air a' Chroit | On the Croft

Coimhead 📺 - Ma choimheadas sinn a-rithist air a' chòmhradh eadar Pàdraig agus Sophie - www.youtube.com/@SpeakGaelic/playlists - cluinnidh sinn aig deireadh a' chòmhradh gu bheil iad a' bruidhinn air a' chroit aig Pàdraig san Eilean Sgitheanach:

Sophie: A bheil croit agaibh anns an Eilean?

Pàdraig: Tha croit bheag againn.

Sophie: Le crodh agus caoraich?

Pàdraig: Chan eil againn ach caoraich. Tha cus obrach ann an crodh.

Sophie: Nach eil obair mhòr anns na caoraich cuideachd?

Pàdraig: Tha obair annta aig **àm rùsgaidh** agus **àm breith nan uan**. Ach bidh na nàbaidhean a' cuideachadh a chèile.

Sophie: 'S toil leam sin. Chòrdadh e rium ùine a chur seachad ann an coimhearsnachd mar sin.

croit *f* | a croft

a' rùsgadh *vn* | shearing

àm rùsgaidh *m* | shearing time

breith nan uan | birth of the lambs

crodh *m* (**cruidh**) *gen* | cattle

caora *f* (**caoraich**) *pl* | a sheep (sheeps)

a' rùsgadh *vn* | shearing
a' trusadh *vn* | gathering
a' biadhadh *vn* | feeding
a' bleoghann *vn* | milking

a' rùsgadh nan caorach
a' trusadh nan caorach
a' biadhadh a' chruidh
a' bleoghann nam bò

Dè th' ann an croitearachd? | What is crofting?

Chan e taigh a th' ann an croit, ach **talamh-àitich** air am bi daoine a' cumail bheathaichean agus **ag obrachadh na talmhainn**. 'S e siostam sònraichte do dh'Alba a th' ann an croitearachd a chaidh a stèidheachadh ann an 1886 mar fhreagairt air na Fuadaichean. Thug croitearachd cead agus comas do dhaoine air a' Ghàidhealtachd agus sna h-Eileanan fuireach anns na coimhearsnachdan aca. **Gu h-àbhaisteach** bidh timcheall air 5 heactairean de mheud ann an croitean agus tha **dleastanasan air** an neach aig a bheil a' chroit a bhith a' fuireach taobh a-staigh 32 cilemeatair den chroit agus a bhith **ga h-obrachadh**. Faodaidh croitearan a' chroit aca **a thoirt seachad** do chuideigin san teaghlach aca, no a-nis a reic ri cuideigin eile. Faodaidh croitear cuideachd an **taigh-croite** a thoirt **far na croite**.

COIMISEAN NA CROITEARACHD:
WWW.CROFTING.SCOTLAND.GOV.UK

CROFTING COMMISSION
COIMISEAN NA CROITEARACHD

talamh-àitich *m* | arable land
gu h-àbhaisteach *adv* | normally
dleastanas (air) *m* | duty, obligation (on)
taigh-croite *m* | croft house

ag obrachadh na talmhainn | working the land
ga h-obrachadh | working it (*fem*)
toirt seachad | giving
far na croite | off of the croft

Sgrìobh 🖋️ - Freagair na ceistean seo mun earrainn.

1. An e taigh a th' ann an croit? Mura h-e, dè th' ann?

2. An e siostam eadar-nàiseanta a th' ann an croitearachd?

3. Dè na dleastanasan a th' air croitearan?

Bruidhinn 🗣️ - Dèan còmhradh mu chroitearachd le caraaid sa chlas:

A bheil thusa a' fuireach air croit? A bheil thu eòlach air duine sam bith aig a bheil croit? Càit a bheil i? Cò ris a tha am beatha air a' chroit coltach? Am bu toil leat a bhith ag obair air croit sa gheamhradh? An còrdadh e riut a bhith ag obair le beathaichean?

8. Coimhearsnachdan | Communities

Tha **coimhearsnachd** 'community' a' ciallachadh rudeigin eadar-dhealaichte do gach duine, ach anns na h-Eileanan 's e **coimhearsnachdan dùthchail** 'rural communities' as motha a th' ann agus tha coimhearsnachd na rud uabhasach cudromach do dhaoine.

'S iad na coimhearsnachdan croitearachd anns na h-eileanan na coimhearsnachdan mu dheireadh far am bi daoine a' bruidhinn na Gàidhlig gu gnàthach. Tha coimhearsnachdan iomallach a' fulang le droch bhun-structar, cion chothroman-obrach agus cion-taigheadais, agus mar sin, tha e doirbh an slugh a ghlèidheadh.

dùthchail *adj* | rural

gu gnàthach *adj* | habitually

iomallach *adj* | remote

cion *m* | lack, shortage

bun-structar *m* | infrastructure

cothrom-obrach *m* | employment opportunity

cion-taigheadais *adj* | lack of housing

a' glèidheadh *vn* | preserving, maintaining

Bruidhinn 🗣️ - Smaoinich air a' choimhearsnachd agad fhèin, agus air na diofar choimhearsnachdan air a bheil thu eòlach. Dèan còmhradh le caraaid, no le buidheann beag, air na dealbhan seo agus air a' choimhearsnachd agad fhèin.

Dè seòrsa coimhearsnachd anns a bheil thusa a' fuireach? Dè na rudan matha mu choimhearsnachdan dùthchail agus bailteil? Dè b' fheàrr leat fhèin?

Cha tuigear feum na tobrach gus an traogh i. | You never miss the water until the well runs dry. [*lit. The necessity of the well isn't understood until it runs dry.*]

Giomach, rionnach is ròn, trì seòid a' chuain. | Lobster, mackerel and seal, the three heroes of the ocean.

➔ Theirigibh gu [20A Duilleag Mìneachaidh, 20B Duilleag Obrach, 20C Duilleag Geama]